

نقش فرزندآوری بر امنیت روانی خانواده از منظر آیات و روایات

فریده برادر^۱

چکیده

خانواده در اسلام نهادهی محبوب، ساحل آرامش و بستر تحول معنوی است. مهم ترین نتیجه و ثمره ارزشمند شگل گیری خانواده، فرزندآوری است. از چشم انداز تعالیم دین اسلام فرزندآوری و تولید نسل مایه امید و انبساط خاطر، شادی و روشنایی دل و دیده اعضای خانواده می شود. این پژوهش با هدف بررسی نقش فرزندآوری بر امنیت روانی خانواده از منظر روایات انجام شد. روش پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و با مراجعه به اسناد کتابخانه ای صورت گرفته است. نتایج یافته ها نشان داد، از منظر آیات و روایات، فرزندآوری به طور مستقیم نقش مهمی در پیدایش امنیت روانی خانواده دارد. همچنین براساس آموزه های دینی، ازدواج و فرزندآوری به طور غیر مستقیم و با واسطه از طریق قوام و تحکیم بنیان خانواده، حاکمیت شادمانی و نشاط در جمع خانواده، مقاومت و اقتدار در برابر تهدیدات و مسائل زندگی و رونق کسب و تلاش بر امنیت روانی تأثیر دارد.

کلید واژگان: امنیت روانی ، فرزندآوری ، خانواده، آیات و روایات.

1- طلبه سطح دو حوزه علمیه الزهرا(س) خلخال

1- مقدمه

در قانون الهی فرزند از والاترین و ارزشمندترین جایگاه برخوردار است و فرزندآوری از خطرناک‌ترین مسئولیت‌ها و رسالت‌هاست. در جهان‌بینی الهی فرزند به مثابه‌ی امانت هدیه‌گونه و هدیه‌ی امانت‌گونه‌ای است که از ساحت لطف و کرم خداوندی به والدین اهداء می‌گردد و نگهداری و پرورش او، پدران و مادرانی شایسته را می‌طلبد.

(لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ يَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ إِنَاثًا وَيَهَبُ لِمَنْ يَشَاءُ الذُّكُورَ أَوْ يَزَوْجُهُمْ ذُكْرًا وَإِنَاثًا وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ عَقِيمًا إِنَّهُ عَلِيمٌ قَدِيرٌ)^۱؛ «فرمانروایی [مطلق] آسمان‌ها و زمین از آن خداست؛ هرچه بخواهد می‌آفریند، به هر کس بخواهد فرزند دختر و به هر کس بخواهد فرزند پسر می‌دهد؛ یا آنها را پسران] و دختر[انی] توأم با یکدیگر می‌گرداند و هر که را بخواهد عقیم می‌سازد، اوست دانای توانا.»

واقعیت این است که بحث کنترل جمعیت قبل از انقلاب هم در ایران وجود داشته ولی این امر همواره با مخالفت فقهای شیعه روبرو شده است. لذا بعد از انقلاب هم مقامات عالی نظام در مخالفت با رژیم گذشته، همچنان بر افزایش جمعیت تأکید می‌کردند. اما هنگامی که در اواخر دهه شصت، کارشناسان نسبت به انفجار جمعیت هشدار دادند، سیاست‌گذاران و فقها نیز نسبت به کنترل جمعیت واکنش نشان داده و سیاست کاهش و کنترل را در پیش گرفتند و این سیاست قریب به سه دهه منجر به محدودیت و کنترل جمعیت در ایران شد و اگر این سیاست همچنان ادامه پیدا کند، در آینده‌ای نه‌چندان دور کشور ما نیز دچار کاهش و پیری جمعیت و در نتیجه منجر به رکود و عدم پویایی و عدم اقتدار ملی خواهد شد.^۲

رهبر معظم انقلاب اسلامی در سیاست‌های جمعیتی که در سالهای اخیر ابلاغ کردند، مواردی را مطرح نموده که کشور از این چالش جمعیتی خارج شود و پویندگی و بالندگی جمعیت را مدنظر قرار دادند واقعیت این است که سیاست‌هایی که در سه دهه اخیر در پیش گرفتیم، باعث این اتفاق شد و کنترل جمعیت روند خطرناکی پیدا کرد که در حال حاضر با مشکل مواجه شده‌ایم.^۳

ما در گذشته تفکر دینی داشتیم که پدر و مادرهایمان معتقد بودند خدا روزی‌رسان است و خدا روزی بنده-اش را می‌دهد. در دهه‌های چهل و پنجاه، مردم ما دغدغه فعلی را نداشتند و هر خانواده هفت، هشت فرزند

^۱. شوری: 49

^۲. دهقانی، پیامدهای رشد منفی جمعیت، ج 3، ص 57

^۳. رحمتی شهرضا، بررسی کنترل جمعیت، ج 1، ص 5

داشت. هرچه به سمت ماشینی شدن پیش رفتیم جمعیت خانواده‌ها کمتر و کمتر شد. به دلیل مسائل اقتصادی، معیشتی و رفاهی خانواده‌ها کمتر به فکر فرزند بیشتر داشتن می‌افتند و جنبه‌های اقتصادی پررنگ شده و جنبه‌های اعتقادی در مورد روزی‌رسانی خداوند کم‌رنگ‌تر شده است.¹

یکی از مسائل بسیار مهم و اثر گذار در عرصه‌های گوناگون زندگی فردی، اجتماعی، تعامل‌ها و روابط سیاسی اقتصادی، شغلی، خانوادگی، موضوع امنیت است. به جهت اهمیت این مسئله در قاموس اندیشه سیاسی و اجتماعی اسلام، کمتر واژه‌ای را می‌توان یافت که هم سنگ و هم ردیف با واژه «امنیت» قرار گیرد. امنیت روانی به این دلیل حائز اهمیت است که صرف نبود تهدیدها و کاستن عوامل ناامنی گرچه بستر ساز تأمین امنیت است اما کافی نیست. امنیت عینی زمانی اثر بخش است که وجود آن احساس شود و افراد از نظر روانی هم احساس امنیت کنند.

درباره آسیب‌های کنترل جمعیت در چند سال گذشته پژوهش‌های خوبی انجام شده است، از مجموعه کتب و مقالات در این راستا، می‌توان به آثار زیادی اشاره کرد، که در بیشتر آنها به پیامدهای اجتماعی این حوزه نگاه شده است، اما خلاء این پژوهش‌ها و مطالعات در پرداختن به ارتباط کنترل جمعیت با باورداشت دینی و اسلامی است. این پژوهش باهدف پاسخ به این مسئله اساسی که فرزندآوری بر امنیت روانی خانواده از منظر روایات چه نقشی دارد؟ بدین منظور این مسئله با روش توصیفی-تحلیلی و با مراجعه به آیات و روایات انجام شده است.

2- تعریف مفاهیم

2-1- تعریف فرزندآوری

در سبک زندگی اسلامی - ایرانی، خانواده با وجود فرزندان تعریف می‌شود و فرزندآوری بسیار مهم است. علاوه بر آن نحوه ارتباط پدر و مادر و اهمیت با هم بودن و در کنار هم بودن اعضای خانواده از دیگر وجوه تمایز سبک زندگی اسلامی با سبک زندگی غربی است. خانواده‌های ایرانی به علم‌آموزی بسیار اهمیت می‌دهند و جایگاه علم و دانش در فرهنگ ما بسیار مهم است.

2-2- تعریف خانواده

خانواده به مفهوم محدود آن عبارت است از یک واحد اجتماعی، ناشی از ازدواج یک زن و یک مرد که فرزندان پدید آمده از آنها آن را تکمیل می‌کنند. تعریف دیگری خانواده را شامل مجموعه‌ای از افراد می‌داند که با هدف و منافع مشترک زیر سقفی گرد هم می‌آیند.

¹ صادقی، تنظیم خانواده، ج 2، ص 150

2-3- تعریف امنیت روانی

امنیت روانی عبارت است از احساس آزادی نسبی از خطر، رهاورد این احساس، حالتی خوشایند است که آرامش جسمی و روانی را به دنبال دارد. امنیت روانی به حالتی اشاره دارد که در آن فرد احساس خود را بدون ترس از پیامدهای منفی بیان نماید. این مفهوم بیشتر در بافت روانشناسی سازمانی مطرح است. اما تقریباً در تمام گروهها معنا پیدا می‌کند. در واقع امنیت روانی به ادراکات فرد از پیامدهای قرار گرفتن در روابط بین فردی اشاره دارد طوری که رابطه را ایمن یا خطرناک ارزیابی کند. این مهم به اعضای حاضر در یک گروه اجتماعی اعم از خانواده یا موقعیت‌های اجتماعی دیگر امکان می‌دهد رفتارهای خود را تنظیم نموده و بدون اینکه احساس خطر نمایند به ارتقاء خود یا تغییرات شخصی در بافت گروه دست زنند. بدیهی است که اگر اعضای هر گروهی از جمله اعضای خانواده احساس امنیت نداشته باشند، دغدغه‌های زیادی را در خصوص احساس شایستگی در رابطه، اشتباهات احتمالی، و مشارکت مؤثر خواهند داشت.¹

3- انواع خانواده در آیات و روایات

خانواده به عنوان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی زیربنای جوامع و خاستگاه فرهنگ و تاریخ بشر است پرداختن به این بنای مقدس و بنیادین و هدایت آن به جایگاه واقعی خود همواره موجب اصلاح خانواده بزرگ انسانی و غفلت از آن موجب دور شدن بشر از حیات حقیقی و سقوط و نابودی او بوده است اسلام به عنوان مکتبی انسان ساز و امنیت ساز، بیشترین توجه را به والایی خانواده دارد. از این رو، این نهاد مقدس را کانون تربیت می‌شمرد؛ نیک‌بختی و بدبختی جامعه انسانی را نیز به صلاح و فساد این بنا وابسته می‌داند. هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی به آرامش بر می‌شمارد. بررسی در آیات و سور قرآنی نشان می‌دهد که در قرآن کریم، از دو نوع خانواده سخن به میان آمده است: نوع اول، خانواده امنیت ساز و نوع دوم خانواده امنیت سوز.²

3-1- خانواده های امنیت ساز

«خانواده متعالی و امنیت ساز؛ خانواده ای است که روابط بین اعضای آن براساس اندیشه توحیدی بنا نهاده شده باشد. زنان و مردان، موحد آزاده و خداجو، شاکرانه و مخلصانه به خاطر خدا و در طریق نیل به رستگاری، همواره پرمعناترین محبت‌ها را در طول زندگی و در شرایط و موقعیت‌های گوناگون در جوانی و پیری خوشی و

¹. شاملو، بهداشت روانی، ص 91

². پناهی، سبک زندگی و همسر داری از منظر دین، ص 8

ناخوشی سختی و عافیت، تنگدستی و راحتی خلوت و جلوت تقدیم یکدیگر می کنند. انسان‌های دارای امنیت روانی از مرز تعادل و سلامت روان فراتر رفته و به تعالی دست می یابند و در مناسبات با دیگران تمایل دارند که به افکار عملکردها و رفتارهای آنان از دریچه مثبت و الهی بنگرند. تحقق این معنا در روابط خانوادگی به ویژه روابط همسران از اهمیت بسیاری برخوردار است.»

قرآن کریم می فرماید: (وَمِنْ مَّيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)^۱؛ «خداوند متعال سکون و آرامش را هدف ازدواج معرفی می کند اعضای خانواده اعم از زن و شوهر یا فرزندان باید برای رسیدن همدیگر به حقیقت صحیح توحیدی و کمال نهایی یاور همدیگر باشند».

بهترین مصداق برای بررسی ویژگی‌های اخلاقی خانواده متعالی امنیت ساز را باید در چگونگی برخورد پیامبر با همسرانش عنوان کرد که حتی شامل جنبه‌های رفتاری نیز بود؛ که در دو سوره قرآن به این مورد پرداخته و نهایت سعه صدر پیامبر را مورد اشاره قرار داده است؛ سپس به نکوهش زنانی پرداخته که پیامبر را مورد آزار قرار داده اند. به طوری که حتی پیشنهاد داده که آنها را طلاق بدهد: (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ إِن كُنْتُن تَرْضْنَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا فَتَعَالَيْنَ أُمَتِّعْكُن وَأَسَرُّكِ سَرَّاحًا جَمِيلًا) وَإِنْ كُنْتُن تَرْضْنَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالْآخِرَةَ فَإِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْمُحْسِنَاتِ مِنْكُنْ أَجْرًا عَظِيمًا^۲) «ای پیامبر به همسرانت بگو اگر خواهان زندگی دنیا و زینت آنید بیایید تا مهرتان را بدهم و خوش و خرم شما را رها کنم و اگر خواستار خدا و فرستاده وی و سرای آخرتید، پس به راستی خدا برای نیکوکاران شما پاداش بزرگی آماده گردانیده است.»

با توجه به این آیات روشن می شود که یکی از مهم ترین بایسته های اخلاقی خانواده متعالی سکوت علی رغم توان انتقام و برخورد کریمانه در برابر اقدامات غیراخلاقی اعضای خانواده است.

3-2- خانواده های امنیت سوز

در مقابل خانواده های متعالی که بر اساس اندیشه توحیدی بنا شده اند و نگرش امنیت سازی نسبت به وقایع دیگران و خدا دارند، برخی از خانواده ها، یگانگی پروردگار و ملزومات آن را در اعتقاد، اخلاق و یا رفتار خانواده اصل قرار نداده و با دیدی امنیت سوز نسبت به وقایع دیگران و خدا می نگرند.

۱. روم: ۲۱

۲. احزاب: ۲۸-۲۹

در آیه ۷۱ سوره هود نیز از فرزند به عنوان بشارتی برای پدر و مادر یاد شده و آمده است: «وَأَمْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكَتْ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ^۱» و زن او ایستاده بود خندید پس وی را به اسحاق و از پی اسحاق به یعقوب مژده دادیم» و نیز در این رابطه آمده است: (وَنَبِّئُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ^۲؛ «و نیز آنان را از مهمانان ابراهیم خبر ده. هنگامی که بر او وارد شدند، پس سلام گفتند. [ابراهیم] گفت: ما از شما ترسانیم. گفتند: نترس که ما تو را به پسری دانا مژده می دهیم.»

از مجموع این روایات در می یابیم که بچه دار شدن مستحب مؤکد است. ازدیاد نسل واجب عینی نیست؛ اما مطلوبیت ذاتی دارد حال که مطلوبیت ذاتی دارد وظیفه دولت چیست؟ اصل اول در وظیفه دولت و حکومت اسلامی ترغیب و تشویق در عمل کردن به این استحباب است؛ یعنی سیاست های جمعیتی باید براساس ارزش های مطلوب شارع مقدس تنظیم شود؛ مگر این که موانعی وجود داشته باشد؛ یعنی اضطرار آن به گونه ای باشد که جلوی آن مطلوبیت را بگیرد. اگر اضطرار هم باشد میتوان سیاست ها را به صورت موقتی تغییر دادنه به صورت دائمی اما اصل بر این است که دولت اسلامی باید بچه دار شدن و ازدیاد نسل را تشویق کند. همچنین دولت باید برنامه ریزی کند که اگر اضطرار ایجاد شد آن را برطرف سازد، نه این که به گونه ای برنامه ریزی کند که اضطرار ایجاد شود. در مقابل عده ای می گویند فرزندآوری مطلوبیت ذاتی ندارد و اگر مطلوبیت داشته باشد، مطلوبیت در کیفیت است نه کمیت و کثرت جمعیت به خودی خود ارزش نیست این سخن هیچ مبنایی در آیات و روایات ندارد. در اینجا دو موضوع مطرح است که باید از هم تفکیک شوند؛ نخست این که جامعه اسلامی باید جامعه ای قوی، عزیز، دانشمند، ثروتمند و صالح باشد نه ذلیل، جاهل، فقیر و فاسق اما پرسش این است که آیا برای تحقق هدف باید تعداد جمعیت کم شود؟ آیا برای افزایش کیفیت باید جمعیت کنترل شود؟ اینها هیچ ارتباطی با هم ندارند. این وجوه اعتبارات و استحساناتی است که برخی ارائه میدهند؛ در حالی که استحسان نمیتوان مطلوبیت ذاتی بچه دار شدن و ازدیاد نسل را از بین برد؛ زیرا آیات و روایات زیادی درباره بچه دار شدن وجود دارد که نمی توانیم آنها را نادیده بگیریم و بگوییم اسلام صرفاً به فکر کیفیت است. برای داشتن یک جامعه نیرومند عالم و مؤمن نباید ضعف برنامه ریزی را با کاهش جمعیت جبران و در اصطلاح امروزی صورت مسئله را پاک کنیم با پاک کردن صورت مسئله آیات و روایات ناظر به افزایش جمعیت از بین نمی رود. نباید به خدا

^۱. سوره انفال: ۲۸

^۲. سوره حجر: ۵۱-۵۳

سوءظن و بدگمانی داشته باشید بدگمانی در چه چیزی؟ بدگمانی به این که ممکن است فقیر شویم. در نتیجه بگوییم باید جمعیت را کاهش دهیم و یا این که ازدواج نکنیم چون احتمال دارد نتوانیم مخارج آن را تأمین کنیم این رویکرد ناشی از ضعف ایمان و نداشتن نگاه توحیدی است. در روایات آمده است (وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ)، مستحب مؤکد و در برخی موارد واجب است. (إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) اگر فقیر باشند؛ خداوند از فضل خود رزق و روزی آنها را می‌دهد. پس مبادا به دلیل فقر، شما واسطه نشوید تا دو نفر با هم ازدواج کنند در روایات دیگری از رسول گرامی (صلوات الله علیه) اسلام آمده است: (مَنْ تَرَكَ التَّزْوِيجَ مَخَافَةَ الْعَيْلَةِ فَقَدْ أَسَاءَ بِاللَّهِ الظَّنَّ)؛ «کسی که از ترس عیالوار شدن و ناتوانی در پرداخت نفقه آنها ازدواج را ترک کند به خدا بدگمان شده است.»

بنابراین افرادی که می‌گویند باید برنامه ریزی کنیم تا فقیر نشویم و افراد متولد شده را سیر کنیم، و این که اسلام دنبال کیفیت است و نه کمیت، نوعی بدگمانی به خداوند تبارک و تعالی دارند. عده‌ای بر این باورند که اصلاح زندگی مادی و معنوی نسل فعلی اقتضاء می‌کند که جمعیت کنترل شود. به نظر من، اینها مانع الجمع نیست؛ یعنی اصلاح وضع مادی و معنوی نسل فعلی با به دنیا آمدن افراد جدید منافات ندارد همه مسائل ناشی از تغییرات جمعیتی در گستره‌های جغرافیایی و بازه‌های زمانی متنوع را ضعف مدیریت پوشش ندهیم عوامل گوناگونی موجب می‌شوند تا کسانی به دنیا بیایند که می‌توانند با خلاقیت، ابتکار و استفاده از نعمت‌های خداوند، نسل‌ها را مدیریت کنند. بنابراین چرا ما باید مانع از خلق یک انسان شویم؟ مسئله دیگر این که برخی می‌گویند قدرت در دانایی است و برای تأیید آن شعری از سعدی نقل می‌کنند.

سیاهی لشکر نیاید به کار

یکی مرد جنگی به از صدهزار

این نکته در جایگاه خود درست است که یک مرد جنگی بهتر از صدهزار نفر است. اما این بدان معنا نیست که باید آن صدهزار نفر را از بین ببریم. (وَاللَّهُ فَضْلُ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ)؛ «خداوند تبارک و تعالی هم می‌فرماید: انسانها مختلف آفریده شده‌اند عده‌ای به دلیل داشتن امکانات و توانمندی‌های ویژه از دیگران بهترند.»

بنابراین برخورداری والدین از فرزندان فراوان و توانمند، زمینه ساز توسعه اقتصادی خانواده، ایجاد امنیت روانی و اجتماعی برای خانواده و باعث منزلت اجتماعی والدین خواهد بود. امام سجاد(علیه السلام) در فرازی از صحیفه سجادیه «فرزند صالح را عامل پشتیبانی و سرمایه های حیات اجتماعی دانسته اند»^۱.

6- نتیجه گیری

امنیت روانی نقطه چالشی در زندگی انسان مدرن است که هم در علوم دینی و هم در دانش روان شناسی مورد توجه اندیشمندان قرار گرفته است. سبک زندگی مدرن سبب شده تا آدمی مدل و الگوی رفتاری را انتخاب کند که در نتیجه این فرایند، آرامش روانی خود را به مخاطره می اندازد. آموزه های دینی راهکار مشخصی برای آرام شدن قلب و ذهن آدمی معرفی می کند. بر این اساس، انسانی که فطرتاً خداجوست اگر فرامین و دستورات الهی را انجام دهد و از محرمات دوری گزیند به صفت مؤمن ملقب می شود و انسان مؤمن نه تنها خود از امنیت روانی برخوردار است؛ بلکه در عرصه اجتماعی نیز به عنوان عامل امنیت ساز مطرح می شود از سوی دیگر، انسانی که دستورات الهی را ترک کرده و یا آن را سبک شمرد، در واقع به مقابله با فطرت خود برخاسته است این انسان حتی اگر در آسایش مادی زندگی کند، در نهایت نمی تواند به آرامش روحی کامل دست پیدا کند. در واقع سعادت انسانها از اول تاریخ در این است که از سنت های آفرینش جدا نشوند و تحت تأثیر جنبه های مادی قرار نگیرند و در پی آنگونه جاذبه ای باشند که تمام وجود آنها را به یکدیگر پیوند دهد و دلپایشان به هم متحد سازد. خانواده جلوه ای زیبا از رعایت سنت های آفرینش خواهد بود، اگر زن و مرد با نگاه به ثمره وجودشان و با حس پدرانه و مادرانه به رفتار و سکنات فرزندان به نظاره بنشینند و از این رهگذر وجود فرزند را امتداد وجودشان و تداوم بخش نسلشان ببینند و چنان سکینه و آرامشی در کانون گرم خانواده بیابند که در هیچ گروه اجتماعی این صمیمت و گرمیت نتوان یافت.

بنابراین یکی از دستورات دین مبین اسلام، سفارش به فرزندآوری و تأمین امنیت روانی در خانواده است. براساس آیات قرآن کریم؛ فرزند جلوه وحدت پدر و مادر و قوام بخش و آرامش بخش خانواده است. در قرآن کریم فرزند نورچشم پدر و مادر است^۲، و به تعبیری فرزند سرمایه عاطفی و روانی است و احساس مولد بودن به انسان آرامش می دهد. در آیه شریفه ۴۶ کهف خداوند فرزند را زینت زندگی دنیا دانسته، زینتی که با تربیت شایسته فخر والدین و عزتمندی آنها شده و قابل قیاس با دیگر زینتی های دنیوی در خلق امنیت و آرامش نیست.

^۱. کفعمی، المصباح الکفعمی، ج ۱، ص ۱۶۵

^۲. فرقان: ۷۴

خداوند بارها امنیت و آسایش را به مدد فرزندان دانسته و در آیه ۱۲ سوره نوح می فرماید: «و به وسیله فرزندان و اموال یاریتان می کند و برایتان باغها رویانیده و نهرها جاری می سازد.» امام صادق (علیه السلام) برای در امان ماندن از وحشت تنهایی، سفارش بر فرزندآوری کردند^۱.

باملاحظه مطالب بیان شده، علاوه بر نقش بی واسطه فرزندآوری در تأمین امنیت روانی اعضای خانواده در آیات و روایات، تعدد فرزند بصورت غیر مستقیم نیز بر امنیت روانی و عاطفی تأثیر است. از جمله؛ قوام و تحکیم بنیان خانواده، حاکمیت شادمانی و نشاط در جمع خانواده، مقاومت و اقتدار در برابر تهدیدات و مسائل زندگی و رونق کسب و تلاش برای تأمین معاش و اقتصاد خانواده مؤلفه هایی است که در خلق و ایجاد امنیت روانی در کانون خانواده بر آن تأکید شده است.

^۱. کلینی، اصول کافی، ج ۴، ص ۸۲

7- منابع

7-1- منابع فارسی

- قرآن کریم، مترجم: مهدی الهی قمشه ای، قم، انتشارات مباحله، 1388 ه.ش.
1. پناهی، علی احمد، سبک زندگی و همسررداری از منظر دین، قم، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، 1393 ه.ش.
 2. دورانت، ویل، تاریخ فلسفه، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی، 1370 ه.ش.
 3. دهقانی، محمود، پیامدهای رشد منفی جمعیت، آوای سلامت، 1357 ه.ش.
 4. رحمتی شهررضا، محمد، بررسی کنترل جمعیت، تهران، فاتح، 1391 ه.ش.
 5. شاملو، سعید، بهداشت روانی، تهران، رشد.
 6. صادقی، مریم، تنظیم خانواده، تهران، ندای صادق، 1383 ه.ش.
 7. قائمی، علی، تشکیل خانواده در اسلام، تهران، نشر کتابهای درسی ایران، 1378 ه.ش.
 8. نمازی شاهرودی، علی، مستدرک سفینه البحار، قم، جماعه المدرسین، 1377 ه.ش.

7-2- منابع عربی

1. ابن بابویه، محمدعلی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم، انتشارات دارالرضی، 1406 ه.ق.
2. حرعاملی، محمدبن حسن، وسائل شیعیه، قم، آل بیت، 1414 ه.ق.
3. کفعمی، ابراهیم، المصباح الکفعمی، قم، دارالرضی، 1405 ه.ق.
4. کلینی، محمدبن یعقوب، اصول کافی، مترجم: حسین استادولی، تهران، دارالثقلین، 1391 ه.ش.